

Sygn. akt I C 2692/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2017r.

Sąd Rejonowy w Kaliszu w I Wydziale Cywilnym, w składzie:

Przewodniczący: SSR Michał Włodarek

Protokolant: sekr. sąd. Anna Dulas

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 października 2017r.

sprawy z powództwa **J. J. (PESEL (...))**

przeciwko pozwanemu **(...) S.A. z/s w W. (KRS (...))**

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego (...) S.A. z/s w W. na rzecz powódki J. J. kwotę 4.757,60zł (cztery tysiące siedemset pięćdziesiąt siedem złotych 60/100) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, przy czym odsetki nie mogą przekraczać w stosunku rocznym odsetek maksymalnych za opóźnienie, liczonymi od dnia 22 lipca 2017r. do dnia zapłaty,
2. zasądza od pozwanego (...) S.A. z/s w W. na rzecz powódki J. J. kwotę 1.155,00zł (jeden tysiąc sto pięćdziesiąt pięć złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 900,00zł (dziewięćset złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 2692/17

UZASADNIENIE

W dniu 7 sierpnia 2017r. powódka J. J. skierowała do tut. Sądu żądania zasądzenia od pozwanego (...) S.A. z/s w W. kwoty pieniężnej w wysokości 4.757,60zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczoną od dnia 22 lipca 2017r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powódka podniosła, iż jako konsument zawarła z pozwanym w dniu 19 stycznia 2012r. umowę ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...). W ramach tej umowy powódka zobowiązała się uiszczać na rzecz pozwanego miesięczną składkę w wysokości 204zł oraz pierwszą składkę w wysokości 6.750zł. W dniu 28 maja 2015r. umowa została rozwiązana. Wartość rachunku udziałów na dzień wygaśnięcia umowy została ustalona przez stronę pozwaną na kwotę 6.796,57zł. Suma wpłaconych składek stanowiła kwotę 14.706zł. Wartość wykupu została określona na kwotę 2.038,97zł, z czego kwota wypłacona stronie powodowej wynosiła 1.998,91zł. Strona pozwana dokonała potrącenia kwoty 4.757,60zł.

Powódka wskazała, iż zapisy umowy łączącej strony i stosowane przez pozwanego mechanizmy potrącenia stanowią niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu art. 385¹ kc i innych.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) S.A. z/s w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W treści tego pisma procesowego pozwany wskazał, iż strony wiązały warunki ważnego i skutecznego kontraktu, którego postanowienia zostały zaakceptowane przez powódkę, że zapisy umowy miały charakter stanowczy i

jednoznaczny, że nie pozostawały w sprzeczności dobrymi obyczajami i nie stanowiły rażącego naruszenia interesów konsumenta, że z uwagi na charakter istniejącego zobowiązania, w szczególności jego długotrwałość zastosowany sposób kalkulowania wysokości składki i warunków zwrotu zgromadzonego kapitału był podyktowany specyfiką i przedmiotem tego typu umów oraz kosztami, które ponosi pozwany obejmując ochroną ubezpieczeniową.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny.

Pozwany (...) S.A. z/s w W. jest przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą m.in. w zakresie działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, w tym dot. ubezpieczeń na życie, jeżeli są związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym.

(odpis KRS k. 29-33, 54-60)

W dniu 19 stycznia 2012r. powódka J. J. zawarła z pozwanym (...) S.A. z/s w W. umowę ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) (kod warunków: OF_ (...)) w ramach umowy ubezpieczenia zawartej pomiędzy (...) S.A. a (...) S.A., potwierdzoną polisą nr (...).

Umowa została zawarta na czas określony 15 lat od dnia 7 lutego 2012r. do dnia 6 lutego 2027r. z okresem subskrypcji od dnia 2 stycznia 2012r. do dnia 31 stycznia 2012r. Miesięczna składka została określona na kwotę 204zł, a wysokość pierwszej składki na kwotę 6.750zł. Wysokość składki zainwestowanej określono na kwotę 33.750zł.

Prawa i obowiązki stron kontraktu, przedmiot i zakres ubezpieczenia, wysokość świadczeń, odpowiedzialność ubezpieczyciela, rozwiązanie umowy, składki, indeksacje, zasady wypłaty świadczeń, świadczenie wykupu i opłaty zostały uregulowane w ogólnych warunkach ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) oraz załączniku nr 1 do OWU, który określał m.in. tabelę opłat i prowizji.

Wartość wykupu została określona w § 18 tego dokumentu, natomiast koniec okresu ubezpieczenia w § 10.

Z tytułu składek powódka dokonała na rzecz pozwanego wpłat kwot pieniężnych w łącznej wysokości 14.706zł.

(deklaracja k. 16, 61-65, oświadczenie ubezpieczonego k. 17, certyfikat k. 18, „Plan Oszczędnościowy Stabilne Oszczędzanie k. 19-22, tabela opłat i limitów k. 23, inf. pozwanego k. 25-25v)

W związku z zakończeniem kontraktu ubezpieczeniowego w czwartym roku polisowym pozwany dokonał rozliczenia z tytułu umowy nr (...), w którym wskazał liczbę jednostek udziałów jednostkowych funduszy na poziomie 84, (...), wartość udziału jednostkowego funduszu wysokości 80,65zł i wartość rachunku udziałów w wysokości 6.796,57zł.

Pozwany dokonał wyliczenia wartości wykupu na poziomie 30% wartości rachunku udziałów wskazując, iż jest to wartość 2.038,97zł, którą pomniejszył o opłaty za zawarcie i prowadzenie umowy ubezpieczenia w wysokości 39,91zł oraz opłaty za ryzyko 0,15zł, co dało wartość 1.998,91zł i taką kwotę oznaczył jako należną do wypłaty powódce z tytułu zakończenia łączącego strony kontraktu.

(rozliczenie wykupu całkowitego k. 24, zestawienie pozwanego k. 65, 66-67, 68, 70, faktura k. 69, porozumienie k. 71-72, opinia prawna k. 73-96)

Sąd Rejonowy zważył, co następuje.

W ramach przedmiotowego postępowania Sąd nie dokonał w sprawie abstrakcyjnej kontroli postanowień wzorca umownego, a kontroli incydentalnej polegającej na badaniu treści postanowień konkretnej umowy i w sytuacji, gdy przy jej zawieraniu posłużono się wzorcem umowy, kontrola ta pośrednio obejmuje także postanowienia tego wzorca umowy. Jest to kontrola dokonywana w każdym postępowaniu sądowym, w którym strona powołuje się na fakt inkorporowania do treści umowy niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc.

Umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym przewiduje wypłatę świadczenia o charakterze ubezpieczeniowym w przypadku zaistnienia zdarzenia objętego ubezpieczeniem (wypadku ubezpieczeniowego).

Analizowana umowa jest umową mieszaną z elementami klasycznego modelu umowy ubezpieczenia na życie i postanowieniami charakterystycznymi dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. Przewidziana umową ochrona ubezpieczeniowa ma jednak z uwagi na sumę ubezpieczenia charakter symboliczny, tak więc dominuje aspekt kapitałowy uzasadniający pogląd, że cel umowy zakłada istnienie długotrwałego stabilnego stosunku prawnego łączącego strony w celu zgromadzenia jak najwyższego kapitału i wygenerowania możliwie najlepszego efektu ekonomicznego dla ubezpieczającego, co zapewnia także ubezpieczycielowi określone korzyści.

W rozumieniu art. 385¹ § 1 kc „rażące naruszenie interesów konsumenta” oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym, natomiast „działanie wbrew dobrym obyczajom” w zakresie kształtowania treści takiego stosunku obligacyjnego wyraża się w tworzeniu przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową tego stosunku – por. wyrok SN z dnia 13 lipca 2005r. w sprawie o sygn. akt I CK 832/04, opubl. L..

Jeśli jest więc zrozumiałe, że pozwany pozostaje zainteresowany jak najdłuższym uiszczaniem przez ubezpieczającego składek w celu ich dalszego inwestowania, to jednak mobilizacja i zachęcanie klientów do kontynuowania umowy w dłuższym horyzoncie czasowym nie może polegać na obciążaniu ich, w przypadku wypowiedzenia przez nich umowy przed upływem 15 lat jej trwania, opłatami likwidacyjnymi (w tym przypadku określanymi wartością wykupu z potrąceniem, które stanowi swoistą tylko inaczej nazwaną opłatą likwidacyjną), których charakter, funkcja oraz mechanizm ustalania nie zostały w ogólnych warunkach umowy wyjaśnione.

Choć przedsiębiorca może stosować postanowienia wzorca umownego określające zasady odpowiedzialności finansowej konsumenta w przypadku wcześniejszego wypowiedzenia umowy, to jednak zasady tej odpowiedzialności muszą pozostawać w związku z kosztami i ryzykiem przedsiębiorcy.

Jeżeli zgodnie z treścią ogólnych warunków ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym rezygnacja przez ubezpieczonego z dalszego wnoszenia składek ubezpieczeniowych (w rozpatrywanym okresie czasu) będzie skutkować utratą wszystkich środków, bądź znacznej ich części, jakie zostaną uzyskane poprzez wykup jednostek uczestnictwa, tak więc w istocie ubezpieczyciel przewidział tu dla ubezpieczonego swoistą sankcję za rezygnację z dalszego kontynuowania umowy bez powiązania jej z realnie poniesionymi wydatkami, przy czym ma owo zastrzeżenie charakter uniwersalny, tzn. jest całkowicie niezależne od wartości posiadanych przez ubezpieczonego jednostek uczestnictwa. Tak sformułowane postanowienie narusza dobre obyczaje, gdyż sankcjonuje przejście przez ubezpieczyciela całości wykupionych środków w całkowitym oderwaniu od skali poniesionych przez ten podmiot wydatków. Nie wystarcza tu przy tym ogólnikowe powołanie się na fakt, że koszt wykupu alokowanych środków jest w pierwszych latach trwania umowy ubezpieczenia wyższy niż w następnych z uwagi na wyższe opłaty manipulacyjne. Nie stanowi też dostatecznego usprawiedliwienia dla stosowania tak rygorystycznego automatyzmu okoliczność, że umowy ubezpieczenia na życie mają ze swej natury długoterminowy charakter – por. wyrok SA w Warszawie z dnia 14 maja 2010r. w sprawie o sygn. akt VI ACa 1175/09, opubl. L..

Zatem postanowienie umowy ubezpieczeniowej, które nakłada na konsumenta obowiązek poniesienia - w razie wypowiedzenia umowy przed upływem 15 lat - opłaty likwidacyjnej pochłaniającej znaczną część środków zgromadzonych na jego rachunku podstawowym, jeśli wypowiedzenie umowy następuje w ciągu pierwszych lat trwania umowy oraz dalszą znaczną ich część w następnych latach i to bez względu na wysokość uiszczanej przez konsumenta składki oraz bez względu na wartość zgromadzonych na rachunku środków stanowi niedozwoloną klauzulę umowną. Przejście przez ubezpieczyciela całości lub znacznej części tych środków w oderwaniu od rozmiaru uiszczonych przez ubezpieczającego składek rażąco narusza interes konsumenta, a nadto jest wyrazem nierówności

stron tego stosunku zobowiązaniowego, kształtując prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i stanowi niedozwolone postanowienie umowne w świetle art. 385¹ zd. 1 kc

Pozwany nie wykazał więc racjonalnego i dającego się zaakceptować powiązania kosztów i ryzyka ubezpieczyciela z wysokością opłaty likwidacyjnej (wartości wykupu) – por. wyrok SN z dnia 18 grudnia 2013r. w sprawie o sygn. akt I CSK 149/13, opubl. OSNC 2014/10/103, wyrok SO we Wrocławiu z dnia 20 marca 2014r. w sprawie o sygn. akt II Ca 1501/13, opubl. L..

Wysokość opłaty likwidacyjnej powinna być uzależniona jedynie od kosztów, jakie pozwana ponosi w związku z wygaśnięciem umowy ubezpieczenia i wykupem jednostek uczestnictwa.

Wartość wykupu, z zastosowaną ukrytą opłatą likwidacyjną, w czwartym roku polisowym na poziomie 70% środków wypłaconych narusza dobre obyczaje, gdyż jak już wskazano sankcjonuje przejęcie przez ubezpieczyciela całości zgromadzonych przez ubezpieczającego środków w całkowitym oderwaniu od skali poniesionych przez ten podmiot wydatków. Postanowienie takie rażąco także narusza interes konsumenta, albowiem prowadzi do wzbogacenia się ubezpieczyciela kosztem ubezpieczającego. Opłata taka jest wygórowana i niewspółmierna do rzeczywiście poniesionych przez stronę pozwaną kosztów, nadmiernie przy tym obciąża powoda. Nadto kształtuje prawa i obowiązki stron w sposób nierównomierny, albowiem ustanowiona jest wyłącznie na rzecz strony pozwanej, co stanowi rażące naruszenie interesów konsumenta poprzez nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść - wyrok SA w Warszawie z dnia 26 czerwca 2012r. w sprawie o sygn. akt VI ACa 87/12, opubl. L..

Działalność ubezpieczeniowa jako część działalności przedsiębiorcy powinna być opłacalna dla tegoż podmiotu, ale też nie naruszać rażąco interesów klienta, poszczególne czynności z zakresu ubezpieczenia powinny być zaś wycenione realnie, w oparciu o rzeczywiście ponoszone koszty.

Możliwość żądania zwrotu dalszych kosztów przez ubezpieczającego poza kosztami zwykłej działalności ubezpieczeniowej ubezpieczyciel winien udowodnić, w tym fakt i zasadność ich poniesienia. Nie może być tu zupełnej dowolności ubezpieczyciela, jeśli chodzi o skalę wydatków.

Obowiązkiem Sądu jest natomiast zbadanie z punktu widzenia tego kryterium wielkości wydatków poniesionych przez ubezpieczyciela, a także konieczność i celowość ich poniesienia, czemu pozwany nie sprostał.

Obowiązkiem pozwanego było w ramach postępowania przed Sądem przytoczenie okoliczności faktycznych, z których wywodzi roszczenie (art. 187 § 1 pkt 2 kpc) i wskazanie na dowody, których przeprowadzenie potwierdzi zasadność jego twierdzeń o faktach (art. 232 kpc i art. 6 kc). Zgodnie z zasadami procesu cywilnego ciężar gromadzenia materiału dowodowego spoczywa na stronach (art. 232 kpc., art. 6 kc). Jego istota sprowadza się do ryzyka poniesienia przez stronę ujemnych konsekwencji braku wywiązania się z powinności przedstawienia dowodów. Skutkiem braku wykazania przez stronę prawdziwości twierdzeń o faktach istotnych dla sprawy jest tylko to, że twierdzenia takie zasadniczo nie będą mogły leżeć u podstaw sądowego rozstrzygnięcia. Strona, która nie udowodni przytoczonych twierdzeń, utraci korzyści, jakie uzyskabyła aktywnym działaniem (por. wyrok s.apel w B. z dnia 28 sierpnia 2014r. w sprawie o sygn. akt I ACa 286/14, opubl. LEX nr 1511625).

O kosztach procesu, w tym kosztach zastępstwa procesowego, obciążając nimi w całości pozwanego, orzeczono na podstawie art. 108 § 1 kpc w z art. 98 § 1 i 3 kpc i w zw. z § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015.1800 ze zm.) i art. 1 ust. 1 pkt 2 i art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2006r. o opłacie skarbowej (Dz. U. 2016.1827 – j.t. ze zm.) oraz w oparciu o treść art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych ((Dz. U. 2016.623 – j.t. ze zm.).

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji wyroku.